

Психологічний тренінг для педагогів

«Соціалізація – основа успішного розвитку особистості»

Мета: познайомити педагогів з поняттям соціалізації і методами її формування, показати актуальність даного питання в системі сучасної дошкільної освіти, підвищити мотивацію педагогів до формування успішної соціалізації дитини.

Матеріал: папір, фломастери, мольберт, скоч, пам'ятка для педагогів.

Тривалість: 1 година.

Хід:

- Добрий день, шановні колеги! Я рада вас вітати. Тема нашого тренінгу – «Соціалізація – основа успішного розвитку особистості» (за базовою програмою розвитку дітей дошкільного віку «Я у Світі»).

Для того, щоб наша робота була ефективною і конструктивною, пропоную обговорити правила участі у нашому тренінгу:

Орієнтовні правила тренінгу:

- добровільна участь у виконанні вправ і завдань;
- тут і тепер;
- один говорить - усі слухають;
- слухати і чути;
- обговорення дії, а не особи.

- **Вправа «Побажай собі та іншим»**, учасники по колу промовляють, що вони хочуть побажати собі, під час цієї зустрічі, та колегам.

- Якщо раніше батьки і педагоги сприймали дошкільний заклад як заклад, який відповідальний тільки за здоров'я та підготовку дитини до школи, то сьогодні поряд з цими аспектами діяльності дедалі більшої значущості набувають й інші функції дитячого садка, зокрема одна з основних – соціалізація дитини.

- А як ви вважаєте, що розуміється під соціалізацією дитини?

- **Міні – лекція.**

Соціалізація – у широкому розумінні цього слова означає розвиток людини як соціальної істоти, становлення її як особистості. По суті, *соціалізація* – це процес входження індивідів до різних спільнот, колективів і груп людей через засвоєння їх норм, ідеалів, цінностей. В основі механізму соціалізації лежить соціальна діяльність людини (спілкування, гра, навчання, пізнання, праця), завдяки якій відбувається виникнення свідомості та самосвідомості, засвоєння загальних способів практичної діяльності, формування соціальних зв'язків, здатність орієнтуватись у суспільних подіях, залученість у життя суспільства. Несоціалізованих людей немає. Асоціальна

поведінка – також результат відповідної соціалізації.

У загальному процесі прилучення індивіда до соціуму і розвитку його соціально – психологічних характеристик науковці виокремлюють етапи первинної і вторинної соціалізації. *Первинна соціалізація* – це та соціалізація, якої індивід зазнає в дитинстві і завдяки якій він стає членом суспільства. *Вторинна соціалізація* – це кожний наступний процес, що дозволяє вже соціалізованому індивідові входити в нові сектори життєдіяльності. Обидва ці етапи соціалізації мають декілька стадій, які відповідають переходу від одного соціально – вікового статусу до іншого.

Особливе значення у формуванні особистості має первинна соціалізація. Засвоєне в дитинстві визначає весь подальший життєвий шлях людини. Дитинство – це сенситивний період у розвитку особистості, дуже сприятливий для засвоєння новацій (як позитивних, так і негативних). Нереалізовані можливості цього періоду втрачаються назавжди.

Соціалізувати дошкільника - означає збагатити його індивідуальний досвід позитивними враженнями від спільної з іншими життєдіяльності, розвинути в нього соціальні потреби, сформувати соціальні вміння та навички, виховати «відчуття іншого», сформувати готовність та здатність брати іншого до уваги, працювати в команді, домовлятися, узгоджувати свою позицію, в разі потреби поступатися власними інтересами на користь соціальної групи, діставати насолоду від допомоги та підтримки іншої людини у складній ситуації, тобто жити обличчям до людей, з відкритим серцем, умінням гармонійно «вписуватися» в дитяче угруповання, знаходити в ньому своє місце, визначати свій статус серед однолітків відповідно до своїх можливостей та домагань, товаришувати.

Соціальність – похідна від «соціальний». Означає єдність соціальних потреб (у любові рідних, близьких, авторитетних людей; у підтримці, допомозі, захисті, схваленні тощо); умінь (орієнтуватися, пристосовуватися, позитивно впливати на соціальне довкілля); почуттів (довіри, прихильності, вдячності, відповідальності тощо); якостей (справедливості, чуйності, доброзичливості, товариськості, обов'язковості тощо) дошкільника.

Про те, що дитина несоціальна, соціально некомпетентна свідчить її відстороненість від інших, небажання та невміння спілкуватися, прагнення усамітнитися, уникати будь – яких контактів, відсутність інтересу до людей, що навколо. В кожній групі дитячого садка є діти, яким складно адаптуватися до життя в широкому колі однолітків, встановити дружні відносини з ними. Вони більшу частину часу проводять на самоті. При цьому дехто з них із заздрістю спостерігає за іграми однолітків, а дехто відчувається досить комфортно, не розуміє, навіщо вихователь намагається залучити їх до групових ігор, коли вони цього зовсім не хочуть.

Педагогові не варто залучати таку дитину до групової діяльності примусово, силою своєї влади. Це не тільки не дасть бажаного ефекту, а може підірвати її довіру до дорослих, посилити тенденцію до уособлення. Таким чином, якщо дитина хоче побути на самоті, дорослий має рахуватися з

цим і надавати їй таку можливість. Інша справа, скільки часу і що саме робить вихованець, усамітнівшись, в якому стані повертається до дитячого гурту. Тут уже кожна конкретна ситуація має підказати вихователеві найоптимальніше рішення. Головне – не нав'язувати перебування у колі однолітків, а *запрошувати* до контактів з ними. Слід знайти способи привернути увагу дитини до чеснот, умінь, моральних якостей однолітків, щоб вона *сама захотіла* спілкуватися з ними – всіма одночасно або з кимось конкретним.

- Робота в групах.

А зараз для того, щоб нам продовжити роботу необхідно об'єднатись в 2 групи (проговоривши по колу посмішка, радість). У нас є дві групи (нагадування правил).

Виберіть в своїй групі ведучого, того хто буде організовувати діяльність, секретаря – того хто буде писати, - того хто буде слідувати за часом, і того хто буде відповідати, тобто захищати напрацьований проект.

Кожна група отримує своє завдання:

- картка №1 – причини, через які дитина не може соціалізуватись.
- картка №2 – методи і прийоми, які можна використати для успішної соціалізації дитини.

Для підготовки вам дається 15 хв. Можете починати роботу. По закінченню часу, кожна група захищає свій проект. Відповіді розміщуються на мольберті.

- Вправа «Моє серце».

Допоможе у формуванні навички розв'язувати проблему нетрадиційно.

Завдання:

- намалюйте своє серце нетрадиційним способом, відійшовши від усталеного стереотипу, щоб воно певною мірою характеризувало вас як особистість, як педагога;
- обміняйтесь з учасниками, розкажіть про серце, яке отримали.
- Чи сподобалось воно вам?
- Хто хоче забрати своє старе серце? Чому?

Висновок: педагог не завжди готовий віддати серце дітям, дати їм скористатися знаннями, які йдуть від серця вихователя.

Звичайно, серце – це лише символ, але як говориться у східному прислів'ї «У наповненому серці є місце для всього, у порожньому серці немає місця ні для чого».

- Рефлексія.

- Що ви нового сьогодні взяли для себе?
- Що вам взагалі хотілося б сказати? (відповіді по колу).

Дякую за увагу, до побачення.

Використана література:

1. Баєв Б.Ф. «Чи знаєте ви свою дитину?»
Київ «Радянська школа» 1985.
2. Бондаренко Е.А. «Про психологічний розвиток дитини».
Видавництво «Народна освіта» Мінськ 1974.
3. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі».
Видавництво «Світич» Київ – 2008.
4. Під ред. Кошелевої А.Д. «Емоційний розвиток дошкільника».
Москва «Просвіта» 1985.

Консультація для педагогів: «Гіперактивні діти. Напрямки роботи з ними».

Мета: активізувати та розширити знання і вміння педагогів про причини виникнення, особливості прояву гіперактивності у дітей дошкільного віку та виборі методів її зниження.

Хід:

Більшість дітей допитливі й активні. А дехто вкрай допитливий і винятково активний, бо не вміє контролювати свої імпульси. Така поведінка цілком природна для дітей дошкільного віку: вони не завжди здатні передбачити наслідки своїх дій. Їм хочеться кудись залізти або щось помацати – і вони просто роблять це.

Коли в групі з'являється гіперактивна дитина, педагоги, ясна річ, часто занепокоєні, й подекуди цей неспокій небезпідставний. Якщо дошкільник аж ніяк не може всидіти спокійно, якщо попри всі заборони не втримується перед спокусою, якщо за жодних обставин не погоджується чекати – цілком імовірно, що в подальшому його чекають проблеми.

Більшість дітей з віком переростає і лише незначний відсоток дошкільнят має серйозні труднощі у поведінці й потребує допомоги. Але щоб не допустити, в майбутньому, серйозних проблем, роботу потрібно починати, як педагогам так і батькам, з дошкільного віку.

Так що ж таке гіперактивність, як вона проявляється у дітей дошкільного віку, які ж причини її виникнення, та як працювати з такими дітьми?

Термін «гіперактивність» дотепер не має однозначного тлумачення.

В психотерапії зазначається, що ***гіперактивність*** – це поєднання рухливого занепокоєння, непосидючості, великої кількості зайвих рухів, недостатньої цілеспрямованості рухів, афективної збудливості, порушень концентрації уваги.

До зовнішніх виявів гіперактивності належать неухважність, імпульсивність, підвищена рухова активність.

Існує багато думок про причини гіперактивності дитини. Серед них можуть бути генетичні фактори, родові травми, інфекційні захворювання тощо.

Гіперактивних хлопчиків більше, ніж дівчаток. Причини можуть бути такими: більша вразливість мозку плодів чоловічої статі від різних видів патологій вагітності та пологів, за яких страждає мозок.

Діагноз «гіперактивність» ставить невропатолог. Якщо діагноз відсутній, а в дитини щодня виявляються ознаки гіперактивності, то педагог може в тактовній формі порекомендувати батькам дитини звернутися до дитячого невропатолога.

Критерії виявлення гіперактивної дитини у групі:

- має багато незакінчених проєктів;
- непослідовна у поведінці;
- не може довго утримувати увагу;
- не чує, коли до неї звертаються;

- з великим ентузіазмом береться за завдання, але не закінчує його;
- має труднощі в організації поведінки;
- губить речі;
- уникає нудних завдань і тих, що потребують розумових зусиль;
- часто буває забудькуватою;
- вкрай непосидюча;
- неспокійна (стукає пальцями, совається на стільчику тощо);
- спить набагато менше, ніж інші діти;
- перебуває в постійному русі;
- дуже балакуча;
- відповідає до того, як її запитують;
- не може дочекатися своєї черги в грі, на заняттях;
- часто втручається, перериває співрозмовника;
- погано зосереджує увагу;
- не може регулювати свою поведінку, не вміє підкорятися правилам;
- на деяких заняттях спокійна, на інших — ні (варіативність виконання завдань).

Якщо у віці до семи років виявляються хоча б шість із перелічених характеристик, вихователь може припустити (але не поставити діагноз!), що дитина є гіперактивною.

Часто у педагогів виникає питання, як же правильно *взаємодіяти з гіперактивною дитиною?*

Пам'ятаючи про індивідуальні особливості гіперактивних дітей, доцільно працювати з ними на початку дня, а не ввечері, зменшити їхнє навантаження, робити додаткові перерви під час занять. Перед початком заняття або заходу вихователь може провести індивідуальну бесіду, заздалегідь обумовивши правила, за виконання яких дитина отримує винагороду. Гіперактивну дитину необхідно частіше заохочувати. Наприклад, кожні 15—20 хв видавати їй жетони, які впродовж дня вона може обміняти на «винагороду»: право йти на прогулянку в першій парі, чергування під час обіду, винести іграшки на вулицю тощо.

Вихователю необхідно пам'ятати, що всі інструкції, запропоновані гіперактивній дитині, мають бути чіткими і короткими (не більше 10 слів).

Найчастіше гіперактивні діти схильні до маніпулювання батьками й вихователями. Щоб не допустити цього, дорослий має пам'ятати: у будь-якій ситуації йому потрібно бути врівноваженим.

Ігрові прийоми роботи з гіперактивними дітьми

Добираючи, ігри слід враховувати такі індивідуальні особливості гіперактивних дітей, як невміння тривалий час підкорятися груповим правилам, швидка стомлюваність, невміння вислуховувати й виконувати

інструкції. У грі гіперактивній дитині складно чекати своєї черги і зважати на інтереси інших. Тому таких дітей слід поетапно долучати до колективної роботи. Можна починати з індивідуальної роботи, потім залучати дитину до ігор у малих підгрупах і тільки після цього переходити до колективних ігор.

Гра «Ласкаві лапки»

Ця гра знімає напруження, знижує агресивність, розвиває чуттєве сприйняття, сприяє гармонізації взаємин між дитиною і дорослим.

Зміст гри:

Дорослий кладе на стіл 6—7 дрібних предметів різної фактури: шматочок хутра, пензлик, скляний флакон, намисто, вату. Дитині пропонують оголити руку по лікоть. Вихователь пояснює їй, що по її руці ходитиме тваринка і торкатиметься ласкавими лапками. Треба із заплученими очима вгадати, яка тваринка торкалася руки - відгадати предмет. Дотики мають бути приємними.

Варіант гри: тваринка торкається щоки, коліна, долоні. Можна помінятися з дитиною ролями.

Гра «Кричалки — шепотілки — мовчанки»

Ця гра регулює поведінку збуджених дітей, заспокоює їх. Розвиваються спостережливість, вміння діяти за правилом, вольова регуляція.

Зміст гри:

З різнобарвного картону треба зробити три силуети долоні: червоний, жовтий, синій. Це — сигнали. Коли дорослий підносить червону долоню («кричалку»), можна бігати, кричати, лементувати;

жовту долоню («шепотілку»), можна тихо пересуватися і шепотіти; синю долоню («мовчанку») — діти повинні замертти на місці або лягти на підлогу й не ворухитися. Закінчувати гру слід «мовчанкою». Після того, як діти наприкінці гри ляжуть на підлогу, можна увімкнути спокійну музику.

Гра «Гамір»

Гра спрямована на розвиток уваги.

Зміст гри:

Один з учасників (за бажанням) стає ведучим і виходить за двері. Група вибирає якусь фразу або рядок з відомої усім пісні. Кожному учаснику дістається одне слово. Потім входить ведучий — і гравці в один голос повторюють кожний своє слово. Ведучий має здогадатися, що це за пісня.

Бажано, щоб кожна дитина повторила вголос своє слово ще до приходу ведучого.

Гра «Мінялки»

Гра вносить пожвавлення у групу і спрямована на розвиток комунікативних навичок.

Зміст гри:

Учасники сідають у коло, обирають ведучого, який підводиться і виносить свій стілець за коло. Стільців стає на один менше, ніж гравців. Далі ведучий каже: «Міняються ті, в кого... (світле волосся, годинник тощо). Ті, які мають

названу ознаку, повинні швидко підвестися і помінятися місцями. У цей час ведучий намагається зайняти вільне місце. Учасник гри, який залишився без стільця, стає ведучим.

Як працювати з батьками гіперактивної дитини?

Батьки гіперактивної дитини часто відчують провину за її поведінку, особливо в громадських місцях, а іноді просто не знають, що робити з малям. Насамперед необхідно тактовно пояснити батькам, що дитина не винна в тому, що вона така. Численні окрики, зауваження і часті заборони не поліпшать її поведінку.

Гіперактивна дитина потребує уваги дорослих і чуйного ставлення до неї. Знизити емоційне напруження дитини допомагають приємні тактильні відчуття, наприклад погладжування, а також низка ігор, описаних у праці М.Чистякової «Психогімнастика» («Шалтай-Болтай», «Насос і м'яч», «Гвинт» тощо).

Вихователь має прагнути встановити контакт і довірчі взаємини з батьками дитини. Для цього можна щодня обмінюватися картками. Щовечора вихователь може передавати батькам картку у якій зафіксовані навіть незначні досягнення дитини впродовж дня. Батьки можуть заохотити дитину за ці досягнення (наприклад, дозволити довше погуляти, почитати улюблену книжку тощо). Вранці наступного дня мама або батько приносять вихователю аналогічну картку про те, що хорошого дитині вдалося зробити вдома.

Зразок картки переписки з батьками

Сьогодні_____у групі:

Сашко впродовж 20 хв будував вежу з конструктора «Лего».

На прогулянці Сашко грався разом з Мариною, Сергієм і Павлом у «сім'ю».

Під час читання вихователем казки «Три ведмеді» Сашко побудував з кубиків будинок для ведмедів.

Сьогодні_____ вдома:

Сашко прослухав від початку до кінця казку «Три ведмеді», яку йому читав батько.

Разом з мамою хлопчик виконав малюнок до прочитаної казки й під час малювання переказав її.

Увечері Сашко грався разом з братом: впродовж 3 хв будував вежу з кубиків.

У такий спосіб встановлюється контакт між вихователем і батьками, а головне — в дитини формується почуття впевненості в собі, підвищується самооцінка.

Свою консультацію мені б хотілося закінчити *відкритим листом гіперактивних дітей до вихователів.*

Дорогі вихователі!!!

Щоб вам було легше з нами жити, а ми, у свою чергу, вас любимо:

1. Не завантажуйте нас нудною та одноманітною роботою. Більше життя! Більше динаміки!
2. Не давайте нам довгих інструкцій! На п'ятнадцятому слові нас більше цікавить, якого кольору шкарпетки в сусіда, ніж ваша повчальна мова. Говоріть конкретно, по суті, не більше десяти слів.
3. Не вимагайте від нас водночас уваги, акуратності та стриманості. Це вище наших сил!
4. І взагалі — запам'ятайте: похвала й осуд діють на нас сильніше, ніж будь-що інше.

Поради педагогам по роботі з гіперактивною дитиною.

1. Намагайтесь індивідуалізувати роботу.
2. Заохочуйте гарну поведінку як найчастіше та по можливості ігноруйте провокаційні вчинки дитини.
3. Під час занять до мінімуму обмежуйте відволікальні чинники.
4. Обирайте оптимальне місце для гіперактивної дитини (наприклад у центрі групи, поруч з вами).
5. Надавайте дитині можливість швидко звертатися до вихователя по допомогу, якщо їй складно щось виконувати (можна ввести невербальні сигнали).
6. Протягом певного проміжку часу давати тільки одне завдання, намагайтесь його дозувати та обов'язково контролюйте виконання.
7. Посадіть поруч із терплячим, спокійним сусідом, якщо є можливість — то самого.
8. Передбачайте протягом дня рухливу розрядку: фізкультхвилинки, рухливі ігри, динамічні години.
9. Вказівки треба давати чітко, коротко, не більше ніж 10 слів.

Використана література:

1. Захаров А.І. «Як попередити відхилення в поведінці дитини».
Москва «Просвіта» 1986.
2. Карпенко З.С. «Психотехніка у вихованні дитини»
Київ «ВІПОЛ» 1988.
3. Панфілова М.А. «Ігротерапія спілкування»
Москва 2000.
4. Кряжева Н.Л. «Розвиток емоційного світу дитини».
Ярославль «Академія розвитку» 1996.
5. Журнал «Дошкільне виховання» №4.2005.

Консультація для педагогів на тему: «Робота з «нестандартною» дитиною».

Мета: активізувати та розширити знання педагогів про психологічні закономірності розвитку дити дошкільного віку, які проявляються в особливостях сприйняття, емоційних переживань, мотивації поведінки, показати актуальність даного питання в системі сучасної дошкільної освіти.

Хід:

Перед тим як розкрити питання, як же працювати з «нестандартною» дитиною, давайте розбиримось - що означає бути «нестандартною» дитиною?

Категорія норми — одна з найважливіших, оскільки саме з нею пов'язана процедура контролю та оцінки результатів розвитку, виховання і навчання дошкільника, ефективність діяльності педагога та закладу в цілому.

Більшість педагогів розглядає норму як характеристику середньостатистичного рівня розвитку в дитини певного віку знань, умінь, навичок, здібностей. Проте такий підхід не зовсім правомірний. Норма є вказівкою на те, що конкретна дитина може досягти вищих за наявні в даний момент часу досягнень. Фахівці вважають, що норма розвитку є культуро та особистісно зумовлене, суб'єктивне за своєю суттю явище. Тобто кожна дитина вирізняється з-поміж інших не лише віком, статтю, здібностями, індивідуальною історією життя, а й особистою нормою розвитку! Отже, нормальність у кожної дитини своя, індивідуально забарвлена. Тож не варто порівнювати дітей ні за досягненнями, ні за здібностями. Але є діти які дуже відрізняються своєю поведінкою, своїм відношенням до однолітків, дорослих, всією реакцією до всього, що їх оточує, таких дітей називають «нестандартними».

В умовах кризи, трансформації цінностей, зростання інтенсивності життя, підвищення вимог соціуму до освіченості особистості, збільшення кількості стресогенних чинників гуманістична педагогіка покликана посилити увагу до проблеми психологічного комфорту, емоційного благополуччя дошкільника, створення умов для підтримки його психічного здоров'я. Поширення так званих хвороб цивілізації (основні з яких психосоматичні, пов'язані з тривалим емоційним напруженням — страхами, нереалізованістю, боязкістю не відповідати вимогам, тугою, образами, конкурентністю) та збільшення кількості невротичних дітей актуалізує потребу посилити увагу до такого аспекту педагогічної діяльності, як догляд за душевним станом дошкільника.

Педагогам варто знати, що нервовість (надмірна збудливість дитини, її хвороблива дратівливість, підвищена подразливість, висока втомлюваність) зумовлюється дією різних чинників — органічних порушень мозку (вроджених та набутих внаслідок травм, хвороб) і соціальних впливів. У сучасної дитини почастишали прояви неврозу — хворобливого стану, невротичних реакцій, які не призводять до психічних розладів, мають зворотний характер,

проте певним чином ускладнюють буття самого дошкільника та людей навколо нього. Важливо, щоб дорослі усвідомлювали: невроз — це психогенна хвороба особистісного зростання дитини, пов'язана з найбільш значущими для

неї аспектами життя. Вона не виникає раптово, розвивається протягом тривалого часу, дає про себе знати в різних життєвих ситуаціях. Причина неврозів — емоційно загострені, особистісно значущі для дитини переживання, з якими вона не може впоратися. Існує така класифікація засобів виховного впливу на дитину з проявами неврозу:

- *неврастенія* (симптоми: підвищена втомлюваність, відволікання, важка концентрація уваги, дратівливість, швидке виснаження, млявість, невитривалість) засвідчує конфлікт самоствердження — незбіг потреб та можливостей;

- *невроз страху* (симптоми: страхи, висока тривожність, невпевненість у собі, хвилювання) засвідчує конфлікт самовизначення — дитина не здатна зберегти своє "Я", захистити його під час зустрічі із загрозою;

- *невроз нав'язливих станів* (симптоми: недовірливість, постійні сумніви, коливання у прийнятті рішень) засвідчує моральніш конфлікт - дошкільник відчуває несумісні почуття і бажання: наприклад, прагне бути схожим на батька і водночас усвідомлює, що той ображає матір;

- *істеричний невроз* (симптоми: поганий настрій, капризування, прояви егоїзму, привертання уваги до своєї персони, скарги на болі в голові, животі тощо) засвідчує конфлікт визнання — дитина намагається бути центральною фігурою, домінувати в оточенні.

Вихователі мають розуміти, що кожна форма дитячого неврозу має свій внутрішній конфлікт, а разом вони перекривають весь спектр конфліктних відносин дитини. Спільне для всіх видів неврозу — наявність перешкоди (внутрішньої або зовнішньої) на шляху до задоволення своїх бажань та нездатність подолати її власними силами.

Характерологічні особливості дітей з проявами неврозу: підвищена тривожність, відчуття неспокою, поганий настрій, плаксивість, підвищена емоційна чутливість, вразливість, безпосередність реакцій, наївність, безхитрісність, довірливість, розвинене почуття "Я", егоцентричність, суперечливість натури, нерівномірність розвитку, тривале накопичення негативних вражень, придушення зовнішніх проявів своїх почуттів, невпевненість у своїх можливостях, правдолюбність, вимогливість до себе та інших, висока зацікавленість життєвими подіями тощо.

Виховуючи нервову дитину, слід створювати спокійну та доброзичливу атмосферу спілкування, довіряти, підтримувати прагнення до самоствердження. Організувати психологічну, педагогічну та соціальну допомогу дітям з неврозами, звільнивши їх від надмірних навантажень (фізичних, психологічних) та зменшивши кількість стресогенних чинників (випробувань, змагань, порівнянь з іншими тощо), активізувати їхні власні резервні сили.

Організуючи буття дошкільника, педагог має орієнтуватися в тому що:

- становить основу переживань дитини, емоційно (позитивно, негативно) забарвлює її поведінку;
- чого прагне дитина найбільше, а чого уникає і чому саме;
- хто з дорослих та однолітків є для дошкільника референтною групою найавторитетніших осіб;
- як найчастіше поводить ся дитина в стресовій ситуації (адекватно - неадекватно, конструктивно - деструктивно);
- як реагує дошкільник на успіх - неуспіх, схвалення та незадоволення дорослого (відносно спокійно, помірковано, бурхливо, байдуже);
- якої частоти та інтенсивності хвилювання притаманні дитині (рідко хвилюється; час від часу відчуває помірне хвилювання; як правило напружена, не може зосередитися; від хвилювання діяльність розладнується, може завершитися емоційним вибухом або пригніченим станом).

Тому основним завданням для педагога є - налагодження взаємин однолітків з нервовою дитиною; інформує членів родини про прояви неврозу та засоби допомоги дитині; разом з психологом розробляє систему корекційної роботи, яка передбачає: малювання дошкільником своїх страхів, переживань, здійснених та нездійснених бажань; самостереження, елементарний самоаналіз своїх переживань та їхнього впливу на людей; організацію індивідуальних бесід з дитиною, спрямованих на врівноваження емоційного стану, звільнення від страхів, тривог; створення коротких історій про власні переживання та звільнення від них ("Жила-собі...", "Одного разу..."); організацію ігор-драматизацій, в яких здійснюється рольова трансформація поведінки (ігрова корекція) тощо; всіляко сприяє досягненню дитиною успіху у видах діяльності, значущих для неї; схвалюють найменші зусилля, докладені дитиною для звільнення від страху, розповідають дошкільникові про свої власні страхи, підкреслюючи таким чином природність цього захисного механізму, його притаманність людям, можливість та необхідність регуляції своїх хвилювань, свідомого ставлення до боязкої поведінки; влаштовують свого роду свята "Я довіряю собі", радіють разом з дитиною її перемозі над страхом перед випробуванням, тривогами, фобіями, невпевненістю у собі.

Страх перед випробуванням може спричинятися багатьма чинниками, зокрема складністю ситуації з погляду можливості реалізуватися, звичкою дитини вважати себе невдахою, ймовірністю осоромитися перед іншими, особистими якостями (сором'язливістю, плаксивістю, невірноваженістю, дратівливістю, невпевненістю у собі), передчуттям ймовірного покарання (фізичного або позбавлення чогось приємного та бажаного), неприхильним ставленням до конкретного дорослого, усвідомленням дитиною важливості ситуації, новим середовищем, надмірною увагою до неї з боку оточення, усвідомленням своїх помилок, невдачею товаришів, утомою, поганим самопочуттям, шумовими подразниками, негативним ставленням до виконуваної діяльності, досвідом неуспішної діяльності та деструктивної

поведінки у схожій життєвій ситуації.

До невроту призводять дисгармонійні взаємини дитини з батьками: сімейні конфлікти, розбіжність позицій членів родини, непослідовність та неадекватність поведінки, надмірна опіка, висока інтелектуалізація життя дитини, надмірні вимоги до показників її навченості, часті погрози та осуд, емоційні стани батьків тощо.

Емоційно дезадаптованій дитині притаманні стійке, тривале, негативно забарвлене емоційне напруження, у неї знижена продуктивність пізнавальних процесів, розгальмована або загальмована поведінка, загострені комунікативні проб-неми; вона не здатна до саморегуляції діяльності. Однолітки не хочуть приймати таку дитину до свого гурту, що болісно переживається нею.

Щоб дитина росла здоровою і щасливою, варто відмовитися від таких типів дисгармонійного виховання як:

- тенденція відкидати, заперечувати, нехтувати, відхиляти думку самої дитини, її позицію; ставити до неї надмірні вимоги, жорстко регламентувати та контролювати її діяльність;
- гіперсоціалізуюча орієнтація: надмірна стурбованість проблемами здоров'я, соціального статусу, майбутнім дитини;
- нав'язування дитині уявлення про неї як особливу, виняткову істоту, що має посідати в групі однолітків центральне місце.

Важливо, щоб педагоги помічали й позитивно впливали на будь-які прояви тривожності дошкільника: знімали емоційне напруження, надавали йому можливість звільнитися від неї, пропонували постукати, порухатися, покидати м'яч, побити шкіряну кулю тощо; зменшували чутливість до страхів (наприклад, боязні темноти, висоти, води тощо) введенням елементів тренінгу: "Я зможу! Я не боюся! Подивіться на мене — я сміливо входжу у темну кімнату, стрибаю вниз, входжу у воду..."; здійснювати емоційну підтримку: підкреслювали сильні сторони та досягнення дитини, підсилювали її впевненість у собі, стабілізували самооцінку; в різних життєвих ситуаціях позитивно оцінювали намагання дитини впоратися зі страхом, подолати труднощі, покластися на власні сили.

Використана література

1. Захаров В.І. «Як попередити відхилення в поведінці дитини»
Москва «Просвіта» 1986.
2. Кряжева Н.Л. «Розвиток емоційного світу дитини» Ярославль
«Академія розвитку» 1996.
3. Методичні аспекти реалізації Базової програми розвитку дитини
дошкільного віку «Я у Світі» Київ «Світич» 2009.
4. ж. «Дошкільне виховання» № 3 2009р.

Консультація для батьків з елементами тренінгу на тема:

«Криза трьох років. Шляхи її подолання».

Мета: Ознайомити батьків з поняттям «криза 3 - х років», із закономірностями її проявів. Розвивати бажання батьків пізнавати свою дитину, будувати свої взаємовідносини спираючись на психологічні знання. Активізувати до пошуку більш ефективних шляхів подолання кризових проявів.

Обладнання: мольберт, папір, маркери, паперові смужки, фламастери, малюнок дитини, серце, лялька.

Регламент: 50 хв.

Хід:

- Добрий вечір, шановні батьки! Я рада знову Вас бачити! Сьогодні ми з вами поговоримо про нас та наш найцінніший скарб – наших дітей.

Щоб нам налаштуватися на роботу я пропоную зробити презентацію своєї дитини.

Вправа «Презентація»

Мета: емоційне наближення учасників один до одного.

Наші діти всі гарні і різні, але сьогодні ми поговоримо про те, що об'єднує їх усіх. Отже, тема нашої зустрічі «Криза трьох років. Шляхи її подолання»

І перед тим як приступити мені хотілось би почути від вас.

Вправа «Мої очікування»

- Що ви очікуєте від нашої зустрічі?
- Що хотіли би почути, про що дізнатися? (відповідь по колу).

Тобто, я розповім Вам, як з'являється ця криза, в чому вона проявляється, що відбувається в цей час з Вашою дитиною, як потрібно поводити себе в цей період, щоб дитина вийшла з неї з позитивним багажем вражень та емоцій. І спробуємо виробити правила вашої взаємодії з малечою у цей період.

- Пригадайте:

- Чи змінилась Ваша дитина, порівняно з минулим роком, як саме?
- Чи завжди вона Вас радує своїми вчинками?
- Чи завжди виконує те, що Ви від неї вимагаєте?
- З якими труднощами в поведінці Ви зіткнулись (**робота з паперовими смужками**).

Теоретична частина.

Отже, до трьох років ми починаємо помічати зміни у своїй дитині, вона стає впертою, вередливою, неслухняною. Посмішка задоволення на нашому обличчі змінюється на вираз стурбованості. Багато хто не знає, що саме в цей час відбувається дуже важливий для дитини психічний процес: - це перше яскраве вираження **власного „Я“**, тобто дитина вже не каже, *Наташа впала, а каже «Я впала»*, *«Візьми мене за руку»*, це її спроба самостійно віддалитися від батьків, навчитися багато що робити самостійно і якось вирішувати свої проблеми. Вона починає усвідомлювати себе, як окрему людину. Тобто діти намагаються реалізувати бажання бути великими і негайно. Найбільш яскраво

це бажання відтворюється у формі прагнення до самостійності, протиставлення своїх бажань бажанням дорослих. Так виникає криза трьох років. Діти не тільки протестують проти надмірної опіки (на їх думку), але й часто спеціально роблять заборонені речі.

Хлопчик дуже любить кататися на велосипеді. Йому не завжди це дозволяють, але сьогодні мама каже: „Йди катайся”. На це він відповідає: „Не піду!” „Чому він відмовляється? В голосі мами він уловив наказуючі нотки. Мама пропонує знову, і він знову відмовляється, починаючи при цьому плакати - кататися - то хочеться! Але, в дійсності, намагання не підкоритися волі дорослого сильніше. Так, що ж таке криза трьох років?

Що вона собою являє? (схематичне зображення). Криза трьох років - це недовготривалий (від декількох місяців до 1 року) період життя -- важливий крок у фізичному та психічному розвитку, під час якого дитина піднімається на нову життєву сходинку в своєму становленні та розвитку. Вона починається у кожної дитини по різному, в залежності від її індивідуальних особливостей (2.5 – 3, 3 – 4)

Батьки не повинні лякатися гостроти протікання кризи, це зовсім не негативний показник. Навпаки, яскраве виявлення дитини в самоствердженні, в новій віковій якості говорить про те, що в її психіці склались всі вікові новоутворення для подальшого розвитку її як особистості.

І навпаки, зовнішня «безкризовість», яка утворює ілюзію благополуччя, може бути оманливою, свідчить про те, що в розвитку дитини не трапилось відповідних вікових змін.

Таким чином не треба лякатись кризових проявів, небезпечні проблеми нерозуміння, які виникають в цей момент у батьків.

- Так як проявляється криза трьох років.

<i>Ознаки</i>	<i>кризи</i>	<i>3х</i>	<i>років</i>
---------------	--------------	-----------	--------------

1.І так, негативізм. Це реакція негативного ставлення дитини до дорослого. Малюк не хоче щось робити тільки тому, що це запропонували дорослі. Причому, маленький відмовляється робити навіть дуже бажані і приємні для себе речі. (приклад з велосипедом). Часто це виявляється у відношенні дитини до їжі: вдома дитина відмовляється від певного продукту, але коли цим же продуктом її пригощають інші люди, вона спокійно і з задоволенням все з'їдає.

2. Наступний симптом - упертість. Малюк наполягає на чомусь не тому, що йому цього сильно хочеться (часто і зовсім не хочеться), а тому, що він так вирішив і відступати від свого рішення не має наміру. Крихітка тримається до переможного кінця, подібним чином намагаючись примусити дорослих рахуватися з собою. *Наприклад*, дитина просить купити під час прогулянки апельсиновий сік. Мама заходить в магазин, але там є тільки яблучний, малюк відмовляється пити, тому що сік «не той». Він може дуже хотіти пити, але все одно, вимагає саме апельсиновий.

3. Норовистість - протест проти сформованих правил, норм виховання, сімейних традицій. Малюк може відмовитися виконувати будь які звичайні

повсякденні справи: не буду вмиватися, не хочу їсти за столом, піду на вулицю босоніж, не ляжу спати! Іноді здається, що крихітка просто не чує звернені до нього слова і прохання.

4. малюк стає свавільним - він надмірно прагне до самостійності. "Я сам!" Тепер він хоче все робити і вирішувати самостійно. І, часто, батьки самі провокують дитину, не дозволяючи їй проявити себе навіть у простих і доступних справах.

5. Симптом знецінення проявляється в тому, що дитина починає лаятися і обзивати батьків. *Наприклад*, в цьому віці дитина вперше цілком усвідомлено може використовувати «кепські» слова на адресу батьків. Якщо така поведінка залишається непоміченою або ж викликає сміх, подив, насмішку, то для малюка це стане підкріпленням його дій. Коли пізніше (у 7-8 років) батьки раптом виявляють, що дитина спокійно їм грубить, і захочуть це виправити, то, зробити що-небудь буде вже пізно. Синдром знецінення стане звичайною лінією поведінки дитини.

Що робити батькам, щоб допомогти дитині пережити кризу 3х років.

1. Істерики Насамперед постарайтеся стати більш гнучкими і спокійними, тільки спокій і холонокровність допоможе впоратися з багатьма ситуаціями і в тому числі з істериками. Ваш спокій передається і малюкові, рівно як і ваш гнів. Ох, як не легко деколи буває тримати себе в руках. Але зриватися на крик і, тим більше, шльопати малюка - тактика не з ліпших. Це тільки посилить ситуацію. Якщо зовсім не під силу, підіть в іншу кімнат. Якщо в цей момент гуляєте, віднесіть малюка додому або відведіть в менш людне місце. Істерики завжди вимагають глядача. Твердо скажіть, що будете розмовляти з ним тільки тоді, коли він припинить плакати. Дайте можливість дитині самій впоратися зі своїми емоціями

2. САМОСТІЙНІСТЬ.

- Дозвольте маляті бути самостійним. Не втручайтеся (по-можливості) у справи дитини, якщо вона не просить. Дочка, пихкаючи, натягає кофточку, так хочеться їй допомогти, але маля не оцінить вашого прагнення, швидше всього вона буде голосно пручатися.

3. ЗАБОРОНИ

- Пам'ятайте, що дитина як би випробовує ваш характер, перевіряючи по кілька разів на день - чи дійсно те, що було заборонено вранці заборонять і ввечері. Дуже важливо, що б всі члени сім'ї дотримувалися однакової тактики у вихованні малюка. Наприклад, мама вимагає одне, тато - інше, бабуса взагалі все дозволяє, то малюк стане некерованим і без всякої кризи. Чітко визначте самі для себе що можна, а що не можна і завжди дотримуйтеся цих принципів. Обов'язково пояснюйте, чому цього не можна робити, щоб вона зрозуміла

4. РЕЖИМ

Набагато легше переносять кризу ті малюки, у яких є чіткий розпорядок дня. З одного боку, вам легше вимагати від малюка виконання необхідних щоденних процедур, на зразок умивання, одягання, розчісування, з іншого,

крихті простіше пристосуватися до ваших вимог.(приклад з плакатом)

5.ПРАВО ВИБОРУ

Двох - трирічний малюк бурхливо протестує проти будь-якого гноблення його дорогоцінної персони. Тому, забудьте про наказовий тон в спілкуванні з малюком. Дозвольте йому самому робити вибір але в непринципових речах. Намагайтеся формувати прохання саме так, що б на них не можна було відповісти НІ, *наприклад*, замість «Іди їсти» «ти будеш їсти із синьої тарілки або з квіточками?» Замість збирайся гуляти, одягайся »,« ти будеш одягатися гуляти сам або тобі допомогти ? ».

6.Програвання, теж хороша для нас підмога, те що малюк не хоче робити, він може із задоволенням робити в грі. *Наприклад* дитина не хоче їсти, « давай одну ложку ведмедику, одну Вані», «голодні хом'ячки», «екскаватор» і т.д, програти таким шляхом можна багато ситуацій.

7.Казки що навчають.

Розповідайте маляті казки, які можна придумати на ходу де можна описати негативні ситуації, що трапилися з дитиною, хай героями будуть тваринки, інші діти, але не він сам. Це допоможе з боку побачити свою поведінку, і усвідомити і переосмислити ситуацію.

8. Допоможи мені. Дуже добре спрацьовують прохання про допомогу.

Наприклад: Не « збери іграшки, я сказала», а « допоможи мені зібрати іграшки, який ти молодець, яка ти розумниця", в наступний раз дитина зробить це сам, що б його похвалили.

9. Любіть дитину і показуйте їй, що вона вам дорога навіть заплакана, уперта, примхлива.

Вправа «Долонька на зустріч»

Мета: закріпити знання батьків про почутий матеріал, налаштування на взаємодію зі своєю дитиною.

Батькам пропонується взяти аркуш паперу обвести свою долоню. В середині написати ім'я своєї дитини, а на пальчиках, що ви будете робити, щоб кризовий період для дитини пройшов безболісно (1 – 2 словами). (обговорення по колу, занесення до таблиці «Шляхи взаємодії»

Вироблення правил таблиці «Шляхи взаємодії»

Зараз ми дізнаємось, які шляхи взаємодії важливі і актуальні для батьків вашої групи. Написання їх на сердечку, приклеяння його на дитину.

Отже, можна зробити висновок, що криза трьох років - це явище недовготривале. Але зв'язані з нею новоутворення відокремлення себе від оточуючих, порівняння себе з іншими людьми - важливий крок в розвитку. Ці новоутворення готують дитину до того, щоб стати особистістю. І яка це буде особистість залежить, перш за все, від Вас, шановні батьки. Від Вашого ставлення до дитини.

Але перед тим, як попрощатися, мені б хотілося почути від Вас:

- Що Ви нового сьогодні взяли для себе?
- Що Вам взагалі хотілося б сказати? (відповіді по колу).

Дякую за увагу, до побачення.

Використана література:

1. Веклер Л.А., Мухіна В.С. „Психологія" Москва „Просвіта" 1987.
2. Кряжева Н.Л. „Розвиток емоційного світу дітей" Ярославль „Академія розвитку" 1996.
3. Печора К.Л., Пантюхіна Г.В., Голубєва Л.Г. „Діти раннього віку в дошкільних закладах". Москва „Просвіта". 1986.
4. Щербакові К.І., Григоренко Г.І. „У сім'ї росте дитина". Київ „Освіта" 1995.
5. Під ред. Хрипкової А.Г. „Світ дитинства. Дошкільник". Москва „Педагогіка" 1979.
6. Програма виховання дітей дошкільного віку. Київ „Малятко". 1999